

Ta oron på allvar!

.....
EN VÄGLEDNING FÖR VUXNA INOM
BARN- OCH UNGDOMSIDROTEN

Jag misstänker att någon i min närhet far illa – vad kan jag göra?

För barn som befinner sig i en utsatt situation är trygga sammanhang viktiga. Idrotten ska vara just ett sådant sammanhang. Där kan vuxna uppmärksamma och stärka barn i svåra livssituationer.

Den här vägledningen vänder sig till dig som ofta möter barn, men inte i din yrkesroll. Förmodligen är du tränare, engagerad förälder eller på annat sätt aktiv inom en idrottsförening. Vägledningen vänder sig också till idrottsföreningar med uppmaningen att skapa en rutin för hur man ska agera vid oro för ett barn. Om alla inom föreningen vet vad som gäller, ökar chanserna att fler barn får det stöd som de behöver och har rätt till.

Vårt viktigaste budskap är att du skall ta din oro på allvar när du misstänker att ett barn far illa. Det kan innebära att prata med barnet och barnets vårdnadshavare. Men det kan också innebära att du behöver kontakta socialtjänsten och göra en orosanmälan.

Barn behöver bli sedda av vuxna i svåra stunder i livet. Du tar ett ansvar genom att ta oron på allvar.

Elisabeth Dahlin
Generalsekreterare Rädda Barnen

När barn far illa

Barn kan vara utsatta av olika anledningar och inte sällan på flera sätt. Eftersom barn inte har samma ställning i samhället som vuxna och inte uttrycker sig på ett ”vuxet” sätt, riskerar deras utsatthet att hamna i skymundan. Därför är det viktigt att man som vuxen i barns närhet vågar se och agerar när man misstänker att ett barn far illa.

Vad menar vi med att ett barn far illa?

Barn kan fara illa när deras sociala, känslomässiga och fysiska behov inte tillgodoses av vårdnadshavaren, avsiktligt eller oavsiktligt. Olika erfarenheter kan ligga till grund för det. Exempelvis om barnets vårdnadshavare lider av en psykisk sjukdom, att familjen lever med knappa ekonomiska resurser eller att ha levt som flykting.

Tecken på att ett barn far illa

Barn uttrycker sig på olika sätt beroende på hur gamla de är och på hur deras liv ser ut. Yngre barn och barn som upplevt något traumatiskt, har ofta svårt att i ord uttrycka vad som hänt. Som vuxen i barns närhet är det därför viktigt att känna till hur barn som far illa kan reagera. Om ett barns beteende förändras på ett negativt sätt, kan det också vara tecken på att barnet inte mår bra.

Vanliga tecken på att ett barn inte mår bra:

- ▶ Barnet drar sig undan.
- ▶ Barnet har svårt att lita på andra.
- ▶ Barnet slåss.
- ▶ Barnet provocerar andra.
- ▶ Barnet skadar sig själv.
- ▶ Barnet missbrukar alkohol eller droger.
- ▶ Barnet gör sönder saker.
- ▶ Barnet gör något men har svårt att förklara beteendet i efterhand.

Fysiska tecken på att ett barn far illa:

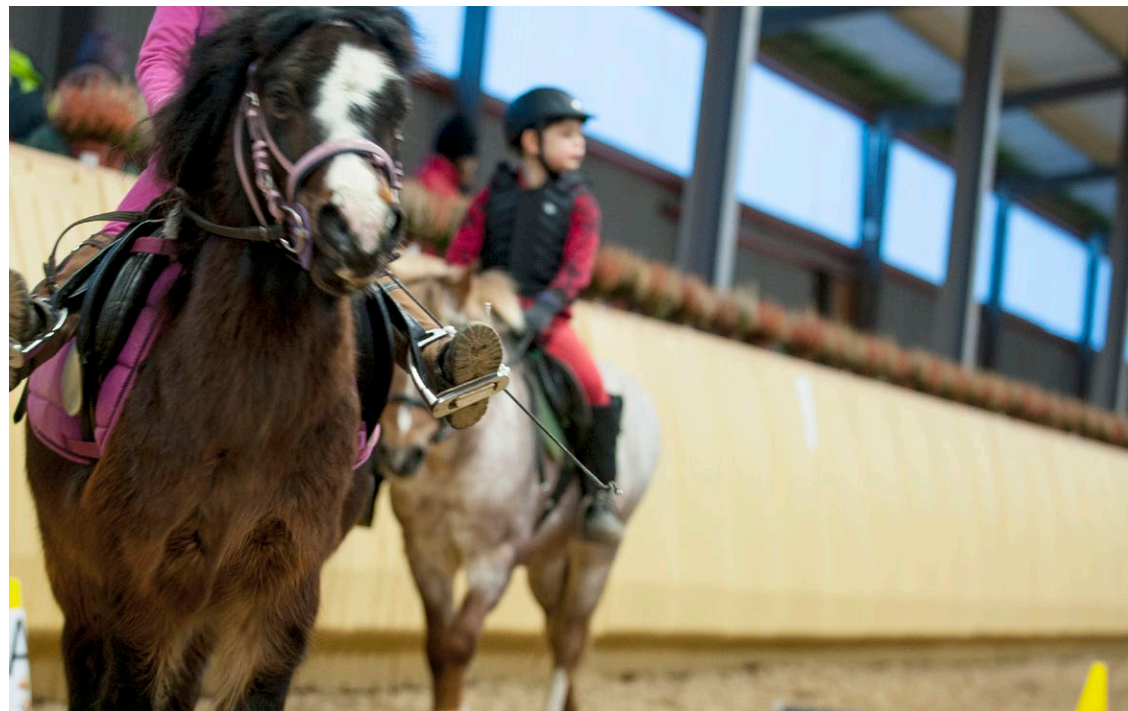
- ▶ Barnet har blåmärken och rodnader på kroppen.
- ▶ Barnet är smutsigt.
- ▶ Barnet inte har lämplig klädsel för årstiden.
- ▶ Barnet har kroppsliga besvär som huvudvärk och magont.
- ▶ Barnet är trött och hängigt.

Vad kan du göra?

När barn som far illa inte får hjälp, kan det innebära stort lidande för barnet under en lång tid framöver. Ta därför alltid din oro för ett barn på allvar.

När barn berättar något som gör dig orolig

- ▶ Berätta att du finns som stöd om barnet vill prata.
- ▶ Ställ öppna frågor som inte kan besvaras med bara ”ja” eller ”nej”.
- ▶ Låt barnet prata igenom sina upplevelser i sin egen takt.
- ▶ Var så tillåtande som möjligt. Barnet behöver få reagera, både i ord och handling.
- ▶ Normalisera barnets tankar och känslor. Du kan underlätta för barnet genom att hjälpa till att sätta ord på sådant som barnet självt har svårt att uttrycka.
- ▶ I regel ska man prata med en vårdnadshavare som bär ansvaret för barnet. Men, det finns situationer då det inte är lämpligt, exempelvis om barnet berättar eller du misstänker att barnet blir slaget av en vårdnadshavare.

Ta oron på allvar och agera

Om du misstänker eller vet att ett barn far illa bör du ta kontakt med socialtjänsten, som varje dag arbetar med att hjälpa utsatta barn. Socialtjänstlagen säger att personer som i sitt yrke träffar barn, exempelvis lärare och vårdpersonal, är skyldiga att göra en orosanmälan till socialtjänsten om de misstänker att ett barn far illa. Privatpersoner, som tränare, föräldrar eller andra ideellt aktiva inom idrotten, har inte den skyldigheten. Men, alla vuxna bör känna ansvar för barn i sin närhet.

Det räcker att du fått se eller höra något som tyder på att ett barn far illa, för att du ska göra en orosanmälan. Du behöver alltså inte säkert veta att barnet far illa. Då socialtjänsten tagit emot en anmälan är deras uppdrag att utreda barnets situation och vilka insatser som behövs för att hjälpa barnet.

Hur går en orosanmälan till?

Att anmäla sin oro är en medmänsklig handling för att ett barn ska få det bättre. Men många upplever det som obehagligt att göra en anmälan. Man kanske inte riktigt litat på sin känsla, eller känner olust inför att själv behöva stå till svars för den oro man förmedlat. Det är inget konstigt att känna så. Om du är tveksam till att göra en anmälan kan du ringa socialtjänsten för att be om råd utan att nämna barnets namn. Om du berättar vad barnet heter är däremot personalen på socialtjänsten skyldiga att göra en anmälan.

En anmälan till socialtjänsten kan göras på olika sätt. I en skriftlig anmälan beskriver du vem det gäller och berättar om den oro du känner. Du kan också ringa. Enklast är då att ringa till växeln i barnets hemkommun och be om att få prata med socialtjänsten.

Vad kan socialtjänsten göra?

Socialtjänstens insatser består av två delar. Den första är att ge råd och stöd genom:

- ▶ Stödsamtal med socialsekreterare.
- ▶ Gruppverksamhet för barn och föräldrar.
- ▶ Kontaktfamilj eller kontaktperson.
- ▶ Familjebehandling med pedagoger eller terapeuter.

Men, ibland kommer socialsekreterarens utredning fram till att råd- och stödinsatser inte är tillräckliga för att barnet på sikt ska få hjälp. I dessa situationer kan man gå vidare med insatser utan vårdnadshavares samtycke. Om socialtjänsten bedömer att situationen för barnet är mycket allvarlig kan barnet komma att tvångsomhändertas. Tvångsomhändertagande av ett barn sker endast om man inte ser några andra möjligheter, exempelvis att föräldrar och/eller barn vägrar annan insats.

Vid misstanke om brott mot barn

Vid misstanke om allvarligt brott begåtts mot ett barn, skall polisen alltid kontaktas. Misstanke om sexuellt övergrepp är ett exempel på en sådan situation.

En polisanmälan utesluter inte anmälan till socialtjänsten. För att tillgodose ett barns behov av stöd och skydd ska en anmälan till polisen alltid följas av en anmälan till socialtjänsten.

Skapa en rutin i föreningen

Med en rutin för hur man ska agera om man misstänker att ett barn far illa, är det tydligt för alla vad som gäller om man blir orolig för ett barn i föreningen. Rutinen bör vara en naturlig del av föreningens verksamhet. Här är några råd när man skapar en rutin:

- ▶ Utgå från samma lagstiftning som gäller yrkesutövare, som säger att misstanke om att ett barn far illa inte bör utan ska anmälas.
- ▶ Bestäm hur föreningen gör en anmälan till socialtjänsten. Ett råd är att vara två personer som tillsammans kommer överens om att göra en anmälan, exempelvis den som känner oro för barnet och föreningens ordförande. Om föreningen har unga ledare bör någon annan i föreningen göra anmälan, exempelvis ordföranden.
- ▶ Ha aktuella telefonnummer till socialtjänsten och polisen. De finns på kommunens hemsida.
- ▶ Utgå från en checklista, exempelvis den här nedanför, när någon i föreningen är orolig för ett barn. Ett förslag är att den som känner oro och ordföranden gör det tillsammans.

Checklista vid oro för ett barn

- ▶ Vad är det som gör att jag/vi misstänker att ett barn far illa?
- ▶ Är vårdnadshavaren informerad? I vissa fall ska inte vårdnadshavaren kontaktas, exempelvis vid misstanke om misshandel eller sexuella övergrepp där vårdnadshavaren är förövaren eller bor tillsammans med förövaren.
- ▶ Vem kontaktar socialtjänsten och på vilket sätt sker kontakten?
  - Ska socialen rådfrågas innan anmälan görs?
  - Ska vi ringa eller skriva en anmälan?
- ▶ Misstänks brott? Vid misstanke om brott mot barn, exempelvis misstanke om sexuella övergrepp, ska polis alltid kontaktas. Vid polisanmälan ska alltid socialtjänsten också kontaktas.

Efter misstanke/anmälan

- ▶ Hur gick det?
- ▶ Är det något vi behöver ändra i vår rutin?
- ▶ Behöver jag/vi stöd i efterhand? Längst bak i vägledningen finns förslag på vart du kan vända dig för frågor och stöd.

Informera om föreningens rutin

Informera regelbundet föräldrar och vårdnadshavare om föreningens rutin för anmälan till socialtjänsten.

Viktiga telefonnummer

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Frågor & funderingar?

Hit kan du vända dig:

Rädda Barnens Föräldraretelefon och Föräldraremail

Rädda Barnens Föräldraretelefon och Föräldraremail stöttar föräldrar och andra vuxna i alla frågor som gäller barn. Det kostar bara en markering att ringa och man kan vara anonym. De som svarar är själva föräldrar och har utbildats i frågor som rör barn- och ungdomsidrott.

Mejla: foraldrar@rb.se

Ring: 020-786 786

Rädda Barnens centrum för barn och unga i utsatta livssituationer

Rädda Barnens centrum för barn och ungdomar i utsatta livssituationer erbjuder behandling och stöd för barn och unga. Centrum arbetar med särskilt utsatta grupper av barn men tar aldrig över det ansvar som samhället har för vård och behandling.

Webb: www.raddabarnen.se/centrum

Ring: 08-698 90 00

Andra som kan hjälpa

Via länken nedanför finns fler tips på var du kan vända dig för att prata med någon om din oro för ett barn.

Webb: www.raddabarnen.se/omettbarnfarilla

IDROTT FÖR ALLA

Idrott handlar om glädje och gemenskap. Inget barn ska känna sig diskriminerad eller mobbad. Därför finns Rädda Barnens verksamhet High Five - ett stöd för idrottsföreningar som vill bidra till en idrott för alla!

I samarbete med:

skandia
bank & försäkring

Skandias Idéer för livet bildades som en motreaktion mot det gatuvåld som kulminerade i Kungsträdgårdens ungdomskravaller 1987. För tre år sedan uppmärksammade Rädda Barnen, tillsammans med Idéer för livet, behovet av att även inom idrottsvärlden arbeta strukturerat, med värderingar, mot mobbning och trakasserier. Det arbetet har lett fram till en metod och verktyg som kan användas av idrottsföreningar runt om i hela Sverige.

WILLY:S

Som en av Rädda Barnens huvudpartners har vi på Willys ett långsiktigt engagemang i arbetet för barns rättigheter, både i och utanför Sverige. Vi vill vara en positiv kraft i samhället och ser High Five som ett sätt att omsätta våra värderingar till konkret handling. För en idrott som fortsätter att vara ett positivt inslag i många barns liv och vardag!

Är du idrottsledare, förälder eller på annat sätt engagerad inom barn- och ungdomsidrotten? Har du någon gång varit orolig för ett barn i gruppen?

För barn i utsatta livssituationer kan idrotten vara ett tryggt sammanhang i en annars stormig tillvaro. Den här vägledningen ger konkreta råd om hur du som vuxen kan agera när du är orolig för ett barn. Den vänder sig också till idrottsföreningar som vill skapa en rutin för hur man agerar vid misstanke om att ett barn i föreningen far illa.

Vägledningen är en del av Rädda Barnens verksamhet High Five – idrott för alla.

IDROTT FÖR ALLA

www.raddabarnen.se/highfive
highfive@rb.se